

Διάλογος (Διάγραμμα έννοιας)

ΕΝΝΟΙΑ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

Ο διάλογος είναι μέσο επικοινωνίας και επίλυσης των διαφορών μεταξύ ατόμων και λαών. Είναι η τελειότερη μορφή επικοινωνίας γιατί στηρίζεται στο λόγο, που αποτελεί μέσο έκφρασης των σκέψεων και των συναισθημάτων. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο διάλογος αποτελεί την πεμπτουσία της Δημοκρατίας. Με το διάλογο ο άνθρωπος, διατυπώνει ιδέες και ανταλλάσσει τις σκέψεις και εξωτερικεύει τον εσωτερικό του κόσμο μέσα από μια ατελεύτητη διαδικασία επικοινωνίας. Ο διάλογος διαδραματίζει αποφασιστικά στην ολοκλήρωση του ατόμου και στην αναβάθμιση της κοινωνίας, αφού αποτελεί υπέρτατη κοινωνική και πνευματική αξία.

1. Διάλογος είναι μορφή επικοινωνίας και πραγματώνεται με:

α) Την αντιπαράθεση των απόψεων. Βασικό συστατικό στοιχείο του διαλόγου είναι η διαφωνία, που τον διακρίνει από την απλή συνομιλία.

β) Την εναλλαγή των απόψεων. Τα διαλεγόμενα μέρη αναλαμβάνουν το ρόλο πομπού και δέκτη, που αντικαθιστούν αμοιβαία ο ένας τον άλλον κατά τη συζήτηση.

2. Από τα παραπάνω συνεπάγονται αντίστοιχα τα εξής:

α) Στόχος της αντίθεσης που εκφράζεται με το διάλογο είναι η εξέταση της ορθότητας των πραγμάτων, η διαμόρφωση μιας άποψης που θα στηρίζεται στη σύζευξη των αντιπαρατιθέμενων γνώμων, η αναζήτηση της αλήθειας («την αλήθεια που την έδειξαν οι θεοί απ' την αρχή στον άνθρωπο, αλλά με το πέρασμα του χρόνου να την αναζητούν και να τη βρίσκουν όρισαν») – (Ξενοφάνης).

β) Επιβάλλεται πάντα η ύπαρξη κανόνων και προϋποθέσεων, που πρέπει να ακολουθούν οι διαλεγόμενοι, ώστε να αποφεύγεται ο κίνδυνος του μονολόγου ή της λογομαχίας.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΠΟΙΚΟΔΟΜΗΤΙΚΟ ΔΙΑΛΟΓΟ:

- Η σαφής γνώση του αντικειμένου της συζήτησης, αλλά και η ευρύτερη πνευματική καλλιέργεια εξασφαλίζουν την αλληλουχία των απόψεων και τη δυνατότητα πειθούς.
- Η ετοιμότητα και η ευστροφία είναι χαρακτηριστικά που δυναμώνουν πάντα τη θέση του ομιλητή και του επιτρέπουν να προβάλλει εύστοχη επιχειρηματολογία.
- Η διαφωνία είναι αναπόφευκτη στον ελεύθερο δημοκρατικό διάλογο, επειδή με τη διαφωνία και τον αντίλογο οξύνεται η κρίση, ενδυναμώνεται ο προβληματισμός, διατυπώνονται νέες ιδέες και αρχές, επιλύονται οι διαφορές και γεφυρώνονται τα χάσματα.
- Η δημοκρατία ως πολίτευμα και ως τρόπος ζωής αποτελεί εγγύηση για το διάλογο γιατί έτσι μόνο ανταλλάσσονται απόψεις και εξασφαλίζεται η ελεύθερη διακίνηση των ιδεών. Ο πλουραλισμός απόψεων και η πολιτική πολυφωνία αποτελούν ζωτικό

στοιχείο της δημοκρατίας. Το δημοκρατικό πολίτευμα στηρίζεται στην ελευθεροτυπία και στην ελεύθερη πάλη των ιδεών.

- Αναγκαίος όρος για μια γόνιμη συζήτηση είναι η ελευθερία της έκφρασης καθώς και η απρόσκοπτη διακίνηση των ιδεών. Είναι αναγκαίο οι διαλεγόμενοι να αντιμετωπίζονται ισότιμα και να εκφράζουν αδέσμευτα όσα πρεσβεύουν.
- Ο σεβασμός για τη γνώμη του άλλου και η αξιολόγηση κάθε συνομιλητή ανάλογα μόνο με την ορθότητά της.
- Η διατήρηση της ηρεμίας, της αυτοκυριαρχίας και της σύνεσης ακόμα και όταν παρουσιάζονται θέσεις αντίθετες προς τις υπάρχουσες.
- Απαιτείται ωριμότητα από την πλευρά του ατόμου, ώστε να γίνονται αποδεκτά τα λάθη του και μην εκλαμβάνεται η ορθότητα της άλλης όψης ως αμφισβήτηση της αξιοπρέπειάς του.
- Από τα δύο παραπάνω στοιχεία συνεπάγεται ότι η κατάρριψη του εγωισμού είναι απαραίτητη προϋπόθεση, που εξασφαλίζει την αυτοσυγκράτηση και δε μετατρέπει το διάλογο σε προσωπική αναμέτρηση. Ο διάλογος, ακόμα, θα πρέπει να είναι απαλλαγμένος από την αυθεντία, ώστε να διατηρεί ο συνομιλητής πάντα ανοιχτά και άγρυπνα τα μάτια της ψυχής του. Η μισαλλοδοξία, η εμπάθεια, η ισχυρογνωμοσύνη, οι λοιδωρίες, η λεκτική βία, οι προπηλακισμοί, και οι προκαταλήψεις λειτουργούν αρνητικά και παρεμποδίζουν την ομαλή λειτουργία του διαλόγου.
- Στόχος του διαλόγου είναι η αναζήτηση της αλήθειας και όχι η εξυπηρέτηση επιμέρους σκοπιμοτήτων ή η επίδειξη των ικανοτήτων του ατόμου.
- Οι αποφάσεις του διαλόγου πρέπει να μετουσιώνονται σε πράξη, διαφορετικά επιτυγχάνεται μόνο η θεωρητική ικανοποίηση των ανησυχιών.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ - ΑΞΙΑ:

A. ΣΤΟ ΑΤΟΜΟ:

1. Ο διάλογος βοηθά το άτομο στην εμπέδωση των γνώσεων που έχει ήδη αποκτήσει, ενώ παράλληλα συντελεί στη διεύρυνση των γνωστικών και πνευματικών του οριζόντων. Επιπλέον, συμβάλλει στην απαγκίστρωση από λανθασμένες αντιλήψεις ή αυθαίρετα συμπεράσματα. Ο διάλογος κινητοποιεί ηθικά και πνευματικά τον άνθρωπο και διευρύνει συνεχώς τους πνευματικούς του ορίζοντες καθώς του προσφέρει συναισθηματική εγρήγορση, σφαιρική και πολύπλευρη προσέγγιση των διαφόρων θεμάτων καθώς και τη δημιουργική αναζήτηση και προσπέλαση της αλήθειας και της ουσίας των πραγμάτων.

2. Επιτρέπει την καλλιέργεια της κριτικής ικανότητας, αφού το άτομο είναι υποχρεωμένο να αναπτύξει τις οποιεσδήποτε απόψεις του στηριζόμενος σε λογικά επιχειρήματα ή να προβάλλει αντίθετες απόψεις, βοηθάει το άτομο στο να αντιμετωπίζει πολύπλευρα την πραγματικότητα και να αποκτήσει μια διευρυμένη και

σφαιρική αντίληψη γύρω από τα πράγματα και τα φαινόμενα. Το άτομο γίνεται αντικειμενικό.

3. Το άτομο μαθαίνει να ελέγχει τα συναισθήματά του, να κυριαρχεί σ' αυτά με την ορθή σκέψη και τη δύναμη του λόγου. Άλλοτε πάλι, εκφράζει συναισθήματα, εξωτερικεύεται, αποβάλλει την εσωστρέφεια, υποτάσσει τον εγωισμό του.

4. Καλλιεργούνται τα ηθικά στοιχεία της προσωπικότητας. Καλλιεργείται ο σεβασμός, εκδηλώνεται η φιλία, η άμιλλα, η αυτοκυριαρχία και γίνεται αντιληπτή η αξία της ομαδικότητας και η ανάγκη της συνεργασίας.

5. Ο διάλογος αποτελεί ερέθισμα για αυτοκριτική, όταν το άτομο ανακαλύπτει μέσα απ' αυτόν τις αδυναμίες του χαρακτήρα του και την ένδεια του πνεύματός του.

6. Εν κατακλείδι, γίνεται κατανοητό ότι ο διάλογος καλλιεργεί και αναπτύσσει την προσωπικότητα του ατόμου, συμβάλλοντας θετικά προς την κατεύθυνση της ηθικοπνευματικής του ολοκλήρωσης.

B. ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ:

1. Οι αποφάσεις που απορρέουν από το διάλογο – αποφάσεις κοινής αποδοχής και λογικά επεξεργασμένες – χαρακτηρίζονται από την ορθότητα και προάγουν την ασφαλέστερη αντιμετώπιση των προβλημάτων. Ο πολίτης που συμμετέχει εμβαθύνει στα προβλήματα με αποτέλεσμα να διαμορφώνει μια συγκροτημένη άποψη για τα διάφορα θέματα.

2. Η αντίθεση – ουσιαστικό στοιχείο του διαλόγου – αμφισβητεί κάθε κατεστημένη τάξη πραγμάτων, καταρρίπτει οτιδήποτε προβάλλει ως απόλυτο, με αποτέλεσμα τη δυναμική και δημιουργική εξέλιξη της κοινωνίας. Εξανθρωπίζει, προάγει την κοινωνία, εγγυάται την πολύτιμη ετερότητα.

3. Ο διάλογος θεμελιώνει τη δημοκρατία, αφού επιλύει ομαλά τις αντιθέσεις και επιτρέπει τον κριτικό έλεγχο των αποφάσεων που λαμβάνονται στον πολιτικό χώρο. Με το διάλογο, η Δημοκρατία βρίσκει την ολοκλήρωσή της και η κριτική φτάνει γρηγορότερα στο στόχο της: τον έλεγχο της πολιτικής ζωής και την προάσπιση των δημοκρατικών θεσμών.

4. Τίθενται σωστά πρότυπα κοινωνικής συμβίωσης, παραμερίζονται οι αψιμαχίες, η βία και οι αντιδικίες που καλλιεργούνται από το φανατισμό.

5. Συναφές με το παραπάνω είναι και το εξής: η αμοιβαία υποχώρηση των αντιπαρατιθέμενων που προϋποθέτει ο διάλογος εξασφαλίζει την ειρηνική διευθέτηση των διαφορών και σε παγκόσμιο επίπεδο.

6. Ο διάλογος δίνει εναύσματα για ουσιαστική επικοινωνία μεταξύ των ατόμων, πράγμα ιδιαίτερα σημαντικό σήμερα που οι συγκρούσεις και ο ανταγωνισμός κλονίζουν τις ανθρώπινες σχέσεις και αποξενώνουν.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Ο διάλογος, τόσο σε προσωπικό όσο και σε κοινωνικό και σε διεθνές επίπεδο αποτελεί το βασικότερο παράγοντα της αρμονικής συνύπαρξης ατόμων και λαών και τον αποτελεσματικότερο κοινωνικό παράγοντα που συναιρεί τις δυνάμεις των ανθρώπων σε μια κοινή συνισταμένη για την κοινή τους πρόοδο και ευδοκίμηση. Ο διάλογος είναι έννοια πολυκύμαντη όπως η κοινωνία που τον χρησιμοποιεί. Στοχεύει και αναπτύσσει όλους τους τομείς της ζωής, πνευματικούς, πολιτικούς και πολιτιστικούς, ψυχολογικούς, κοινωνικούς και πρακτικούς.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΣΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΖΩΗΣ:

1. ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΗ:

Ο διάλογος εξυπηρετεί όλους τους τομείς της. Με την ανταλλαγή απόψεων στον παραγωγικό τομέα βελτιώνονται οι διαδικασίες της οικονομικής δράσης και αυξάνεται η παραγωγικότητα. Σ' αυτό συντελεί και ο διάλογος εργαζομένων και εργοδοτών για το συντονισμό των προσπαθειών τους στον κοινό σκοπό. Οι εμπορικές συναλλαγές προωθούνται και βελτιώνονται με το διάλογο.

2. ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ:

Ο διάλογος διδασκόντων και διδασκόμενων και των μαθητών μεταξύ τους βοηθά στην ολόπλευρη εξέταση των ζητημάτων της παιδείας, στην ενίσχυση του γόνιμου προβληματισμού, στην ανάπτυξη καλοπροαίρετης κριτικής και ουσιαστικού προβληματισμού για το σύγχρονο κοινωνικό και πολιτικό γίνεσθαι, στη δημιουργική αφομοίωση των γνώσεων, στην πνευματική εγρήγορση, στην καλλιέργεια της κριτικής ικανότητας του μαθητή και στη διαμόρφωση δημοκρατικών συνειδήσεων. Αποτελεί την καλύτερη παιδαγωγική μέθοδο που πρέπει να υιοθετούν οι σύγχρονοι εκπαιδευτικοί.

3. ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ:

Ο διάλογος μεταξύ των επιστημόνων οδηγεί στην επιστημονική πρόοδο, γιατί μ' αυτόν γίνεται διασταύρωση των γνώσεων και προσέγγιση στην όσο γίνεται αντικειμενικότερη αλήθεια. Παράλληλα, αποφεύγεται η πνευματική μονομέρεια εξαιτίας της μεγάλης επιστημονικής εξειδίκευσης και συνειδητοποιεί κάθε επιστήμονας την κοινωνική του ευθύνη.

4. ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ:

Ο διάλογος βοηθά στη σωστή διαπαιδαγώγηση των νέων και στην ομαλή κοινωνικοποίησή τους. Παράλληλα, ενισχύει το θεσμό της οικογένειας, αφού εξασφαλίζει την ομαλή, αλλά και γόνιμη συμβίωση των μελών της μέσα σ' αυτήν. Τέλος, λειτουργεί ως παράγοντας άρσης του χάσματος των γενεών, αφού καλλιεργεί κλίμα αλληλοσεβασμού, συνεργασίας για την επίλυση των κοινών προβλημάτων και αλληλοκατανόησης. Με το διάλογο μεταφέρονται εμπειρίες ζωής, παραδόσεις και αξίες από γενιά σε γενιά και αναπόφευκτα περιορίζεται το χάσμα των γενεών. Οι γονείς λειτουργούν ως υγιή πρότυπα που προσπαθούν να επιχειρηματολογήσουν τις απόψεις τους στα παιδιά τους χωρίς να τους τις επιβάλλουν.

5. ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ:

Στις καθημερινές συναναστροφές ο διάλογος συμβάλλει αποφασιστικά στη στενότερη επαφή και επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων, στην καταπολέμηση της μοναξιάς που αισθάνεται ο σύγχρονος άνθρωπος, με αποτέλεσμα να ενισχύεται η έννοια της φιλίας καλλιεργώντας σταθερά ένα πολυδύναμο πνεύμα συνεργασίας ανάμεσα στα άτομα και τους λαούς αμβλύνοντας τις κοινωνικές αντιθέσεις και περιορίζοντας τις κοινωνικές αντιπαλότητες. Οι πολίτες μέσω του διαλόγου διεκδικούν τα ατομικά και πολιτικά τους δικαιώματα, ασκούν έλεγχο στην εκάστοτε εξουσία και καταδικάζουν απερίφραστα κάθε είδους παρανομίας και ατασθαλίας.

6. ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΖΩΗ:

α) Ο διάλογος μεταξύ των πολιτικών και κομμάτων είναι αποφασιστικός παράγοντας για την ομαλή λειτουργία του πολιτεύματος και γενικότερα για την εγκαθίδρυση της ελευθερίας, της παρρησίας και της δημοκρατίας, κοινωνικοπολιτικών αξιών που δεν μπορούν να πραγματοποιηθούν χωρίς το διάλογο. Ο πολίτης απαλλάσσεται από το δογματισμό και την πνευματική μονομέρεια. Η πολιτική ανεκτικότητα προϋποθέτει την ελευθερία της έκφρασης, τον ανοικτό διάλογο και το σεβασμό στη διαφορετικότητα των απόψεων.

β) Ο διάλογος πολίτη – κράτους βοηθά στη δημιουργία κλίματος πολιτικής σταθερότητας, στη σωστή λειτουργία του κρατικού – διοικητικού μηχανισμού, ώστε να εξυπηρετεί τις ανάγκες των πολιτών και ταυτόχρονα συμβάλλει στην ομαλή κοινωνικοποίηση των νέων. Ο λειτουργεί διάλογος ως ένα εργαλείο δημοκρατίας, συνενόησης των ανθρώπων και επίλυσης των προβλημάτων.

γ) Σε διεθνές επίπεδο, ο διάλογος μεταξύ των λαών συντελεί στην ανάπτυξη της διεθνούς συνεργασίας και εξομαλύνει τις διεθνείς διαφορές. Έτσι, βοηθά στην ειρηνική επίλυση των προβλημάτων που απασχολούν τη διεθνή κοινότητα, συντελώντας στη διαφύλαξη της διεθνούς τάξης και στην παγίωση της παγκόσμιας ειρήνης.

7. ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΖΩΗ

Ο διάλογος μεταξύ των λαών αποτελεί τον καλύτερο τρόπο άρσης των αντιπαραθέσεων και διαφωνιών. Οι λαοί αναζητούν κοινούς τρόπους επαφής, συνεργάζονται για την επίλυση των προβλημάτων τους, τηρούν τις διεθνείς συμφωνίες και αναπτύσσουν τις προϋποθέσεις για την παγκόσμια συναδέλφωση και ειρήνη. Σήμερα μάλιστα, σε συνθήκες παγκοσμιοποίησης, η αρμονία πολιτισμού και ανάπτυξης με σεβασμό στις πολιτιστικές ταυτότητες, συνιστά ένα στόχο στον οποίο πρέπει να συγκλίνουν οι πολιτικές των κρατών.

8. ΣΤΗΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ- ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Το διαδίκτυο και η σύγχρονη πληροφορική τεχνολογία δίνουν τη δυνατότητα στον πολίτη να δημιουργήσει το δικό του κίνημα διαμαρτυρίας και παρέμβασης αυξάνοντας τις δυνατότητες παρέμβασης του (ενδυναμωμένος πολίτης-empowered citizen). Ο πολίτης μπορεί να επιλέξει τον τρόπο, τον τόπο και το ρυθμό ενημέρωσης και της παρέμβασής του, συμμετέχοντας σε οποιοδήποτε βήμα διαλόγου ή παρουσιάζοντας τη δική του «εφημερίδα». Η τεχνολογία διαθέτει τα μέσα για να αυξηθεί τόσο η ποσότητα όσο και η ποιότητα των πληροφοριών που ανταλλάσσονται παγκοσμίως. Η ηλεκτρονική δημοκρατία αποτελεί προϊόν αυτής της έκρηξης στον τομέα των πληροφοριών. Η μετουσίωση της πληροφορίας σε γνώση, η μετατροπή της ανταλλαγής απόψεων σε ουσιαστικό διάλογο, η σύγκρουση διαφορετικών κοσμοαντιλήψεων, η επεξεργασία και όχι απλή συσσώρευση στοιχείων αποτελούν ευθύνη αυτών που μεσολαβούν σ' αυτούς τους νέους παγκόσμιους χώρους. Οι δημοκρατίες μας βασίζονται στην παραδοχή ότι υπάρχει μια ελάχιστη ποσότητα πληροφοριών στις οποίες όλοι διαθέτουμε πρόσβαση, ενώ απαιτεί ενημερωμένο και ενασχολούμενο με τα κοινά σύνολο πολιτών.

Η ηλεκτρονική δημοκρατία στηρίζεται σε δύο βασικούς άξονες: την ηλεκτρονική διαβούλευση και συμμετοχή (e-engagement/e-participation) και την ηλεκτρονική ψηφοφορία (e-voting). Η έννοια της ηλεκτρονικής διαβούλευσης περιλαμβάνει την εμπλοκή του πολίτη στα κοινά με τη χρήση νέων τεχνολογιών και βασικά του διαδικτύου καθώς και άμεση και γρήγορη πρόσβαση στην πληροφόρηση. Ο πολίτης/χρήστης, μπορεί να εκφράζει τη γνώμη του και να παίρνει μέρος σε δημοσκοπήσεις, έρευνες, online ερωτηματολόγια ή και να προτείνει ο ίδιος θέματα προς συζήτηση.

Λεξιλόγιο

Διάλογος : (επίθετα θετικά)

θετικός, ευεργετικός, ουσιαστικός, αποτελεσματικός, καρποφόρος, ωφέλιμος, ενδιαφέρον, δημοκρατικός, παραγωγικός, φιλελεύθερος, ειλικρινής, ενδεδειγμένης, ευρηματικός, οικουμενικός, αντικειμενικός, εκτενής, συναινετικός, αντιπροσωπευτικός, ισότιμος

(επίθετα αρνητικά)

ατελέσφορος, στείρος, επιζήμιος, ατυχής, αναποτελεσματικός, αρνητικός, άκαρπος, στείρος, ανώφελος, καταστροφικός, μάταιος, φανατικός.

(ρήματα θετικά)

διεξάγεται, πραγματοποιείται, λαμβάνει χώρα, γίνεται, διεξάγεται, υλοποιείται, αναβαθμίζεται, ενισχύεται, ευδοκιμεί, προωθείται, αναπτύσσεται.

(ρήματα αρνητικά)

Δυσχεραίνεται, παρεμποδίζεται, εκφυλίζεται, διαταράσσεται, συρρικνώνεται, ακυρώνεται, διακόπτεται, διαλύεται, αναστέλλεται, περιορίζεται.